

เรื่อง พิธีกรรมและความเชื่อของชาวลาวครั่ง

รายละเอียด

ลาวครั่ง มีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก การนับถือผีของชาวลาวครั่งเป็นการถือผีตามบรรพบุรุษ คือผีเจ้านายและผีเทวดา การนับถือมีอิทธิพลต่อชาวลาวครั่งมาก แม้แต่ในแง่ของการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมหรือการดำรงชีวิตประจำวัน ก็จะต้องไปข้องเกี่ยวกับผีของบรรพบุรุษ เนื่องจากอาชีพหลักของชาวลาวครั่ง คือการทำนา จึงมีประเพณีความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมา เพื่อความอุดมสมบูรณ์ คือ พิธีบูชา เช่นสรวงแม่ธรณี และแม่โพสพ ก่อนหว่านข้าวเป็นการบอกกล่าวแม่ธรณีโดยจัดวางเครื่องเช่นไว้บนพื้นดิน บริเวณหัวคันนาและกล่าวแก่แม่ธรณีว่าจะทำนาแล้วขอให้คนและควายอยู่ดีมีสุขสบาย คราดไถอย่าให้หักบ่ได้มาแย่งดิน ขอเพียงแค่ทำกิน พิธีนี้ภาษาถิ่นเรียกว่า พิธีแฮกนา พิธีที่เกี่ยวกับความเชื่ออีกวิธีหนึ่งคือ พิธีศพ เมื่อนาคศพผู้ตายใส่ลงหีบ ถ้าเป็นชายก็จะใช้ผ้าขาวม้าของผู้ตายคลุมทับผ้าขาวบนฝาหีบ ถ้าเป็นหญิงก็จะคลุมหีบด้วยสไบของผู้ตาย และจะเผาเครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ ของผู้ตาย เช่น ผ้าขาวม้าไหม ไส้ไหม ผ้าฟุ้งไหม ผ้าม่วงโรง หรือผ้าชิ้นมัดหมี่ ผ้าสไบ เสื้อขลิบ เผาไปด้วย พิธีนี้จึงเป็นสาเหตุแห่งความสูญเสียผ้าโบราณที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีไป พิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อเป็นพื้นฐานของการกระทำไม่ว่าจะเป็นความเชื่อต่อสิ่งใด ฉะนั้นความเชื่อจึงเป็นรากฐานการกระทำ ผิวิญญาณบรรพบุรุษ ยังเป็นการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมของหมู่บ้านเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านแห่งนี้ ยังมี ความเชื่อเรื่องภูตผิวิญญาณอย่างเหนียวแน่น ถึงแม้พระพุทธศาสนาจะเข้ามามีบทบาทต่อสังคมชาวลาวครั่ง ก็ไม่ทำให้ความเชื่อนี้ลบลงไป อาทิ ในพิธีการแต่งงานของชาวลาวครั่ง จะต้องทำพิธีบูชาผี เทวดา โดยใช้ผ้าขาวม้า ๑

ผีเงิน ๔ บาท ข้าวต้มมัดไม้ใส่ไส้ กล้วย เทียน ข้าวสุกโรยน้ำตาล ดอกไม้และเหล้า อีก ๑ ขวด ด้วยระบบความเชื่อเรื่องผีเจ้านายและผีเทวดาของชาวลาวครั้ง จึงมีข้อห้ามและบทลงโทษสำหรับหญิงชายที่ได้เสียกันก่อนแต่ง โดยจะต้องทำเสียผีที่บ้านของฝ่ายหญิง ซึ่งจะมีการเซ่นไหว้ผี เจ้านายด้วย โดยใช้เหล้า ๘ ไห ไก่ ๘ ตัว นำไปฆ่าที่ศาลเจ้านายให้เลือดไก่หยดลงบนแท่นบูชาเจ้านาย เมื่อหญิงชายใดที่ตกลงจะอยู่กินกันฉันมีภรรยา จะต้องได้รับการอนุญาตจากญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย หลังจากนั้นจะหาฤกษ์ยามดีซึ่งชาวลาวครั้งเรียกว่า หักไม้ใส่ยาม วันพุธและวันจุม ประเพณีแต่งงานของลาวครั้ง แต่เดิมจะมีการสู่ขวัญคู่บ่าวสาว โดยจะมีหม่อมมาทำพิธี มักทำกันในตอนเย็นวันสุกดิบ ทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะทำพิธีสู่ขวัญน้อยที่บ้านของตนบางรายก็อาจจะมาสู่ขวัญน้อยรวมกันที่บ้านของเจ้าสาวในวันรุ่งขึ้นจะมีพิธีสู่ขวัญใหญ่ที่บ้านเจ้าสาวหม่อมขวัญจะเป็นผู้ที่คอยสั่งสอนอบรมคู่บ่าวสาว ให้ออกกำลังกายวิ่งรอบดงจนการประพุดติดในฐานของเขยและสะใภ้ เมื่อถึงวันงานฝ่ายเจ้าบ่าวจะจัดพานขวัญให้ไปทำพิธีที่บ้านเจ้าสาวซึ่งประกอบด้วยบายศรี พร้อมของหวานและเหล้า การแห่ขันหมาก พิธีสู่ขวัญคู่บ่าวสาวฝ่ายเจ้าสาวก็จะเตรียมพานขวัญนี้ไว้เช่นเดียวกันเมื่อได้ฤกษ์แล้วก็จะยกขบวนพานขวัญ โดยจะใช้ไม้กำพัน ซึ่งเป็นไม้สำหรับกรอด้าย ใช้หาบพานขวัญแทนไม้คาน เพราะเป็นเคล็ดว่าคู่บ่าวสาวจะรักใคร่กลมเกลียวกันเสมื่อด้ายที่อยู่ใต้มกรอด้ายดังกล่าว ผู้ที่ทำหน้าที่หาบพานขวัญต้องเป็นคนโสดเหมือนกับเพื่อนเจ้าสาว เมื่อถึงเรือนเจ้าสาวจะเป็นคนล้างเท้าให้เจ้าบ่าว ซึ่งจะมีที่ปักเท้าเจ้าบ่าวเป็นหินลับมีด แล้วนำไปตอมมาทุบไว้อีกทีเมื่อผ่านประตูทองแล้ว จะพาคู่บ่าวสาวไปพักไว้ที่ห้องหอ จะมีผู้ที่คอยต้อนรับเจ้าบ่าวและพาไปยังห้องหอ ซึ่งคน ๆ นี้จะต้องเป็นผู้ที่ยังไม่มีครอบครัว จะเป็นมายังไม่ได้ เพราะจะห้ามไม่ให้มายังเข้ามาถูกเนื้อต้องตัวคู่บ่าวสาวโดยเด็ดขาด เพราะเกรงว่าจะเป็นกลางให้คู่สมรสเป็นมายังได้ ชาวลาวครั้งเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามการส่งตัวเข้าหออย่างเคร่งครัด เมื่อเสร็จสิ้นงานแล้วสะใภ้จะเป็นผู้นำเอาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม หรือว่าที่นอนหมอนมุ้งไปกราบพ่อแม่ของสามี ซึ่งในปัจจุบันการแต่งงานของชาวลาวครั้งแม่ลาต ไม่สามารถรักษาวรรณธรรมนี้ไว้ได้ จึงเลือนหายไปเป็นที่สุด

ในปัจจุบันลาวครั้งนับถือพุทธศาสนาผสมกับศาสนาพราหมณ์ และนับถือผีเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ โดยเชื่อว่าปีมี ๒ ฝ่าย คือ ฝ่าย “เจ้านาย” และ “ฝ่ายเทวดา” มาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษที่เมืองภูงัง ประเทศลาว ในชุมชนลาวครั้งจึงมักแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ตามความเชื่อผีของครอบครัว คือ ผีเจ้านาย คือ มูลนายที่อพยพเข้ามาอยู่ก่อน เป็นนักรบผู้สืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์เดียวกับสมาชิกในชุมชน จะอัญเชิญผีเจ้านายมาสถิตในศาลของหมู่บ้านเรียกว่า “หอเจ้านาย” ความเชื่อ “ผีเจ้านาย” ถือเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบของสังคม ด้วยมีข้อห้ามเรื่อง “ผิดผี” เป็นจารีตที่ทุกคนต้องปฏิบัติ หากเกิดผิดผีจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้ขอขมาผีแล้วแต่จะทำการสิ่งใดออกนอกหมู่บ้านไปค้าขายหรือทำไร่นา หรือมีงานประเพณีใด ๆ จะต้องมาบอกกล่าวผีเจ้านายเพื่อให้ผีเจ้านายได้ช่วยดูแลคุ้มครอง ปกป้องรักษาไม่ให้สิ่งไม่ดี เข้ามาใกล้ร้าย ให้พบแต่สิ่งที่ดีมีความเจริญ ส่วน “ผีเทวดา” คือ วิญญาณของเทวดาที่เคยปกป้องรักษา บ้านเมืองของตนมาตั้งแต่อยู่ที่ล้านช้าง จะมีจารีตและพิธีกรรมเพื่อแสดงถึงการเคารพนับถือ “หิ้งเทวดา” จะมีลักษณะเป็นหิ้งไม้ ๒ ชั้น ชั้นบนเล็กกว่า เป็นที่วางพานทองเหลืองใส่คัมภีร์ใบ

ราชน ๒ เล่ม และดาบ เหล็กตำไม้ ๒ อัน ส่วนข้างล่างใหญ่กว่าเป็นที่วางเครื่องสักการะ ได้แก่ ดอกไม้ ฐูปเทียน และส่วยที่ชาวบ้านนำมาทำพิธีแก้บน ดอกไม้ที่นำมาแก้บนไม่สามารถนำลงจากหิ้งได้ จนกว่าจะถึงงานเลี้ยงผี จึงเปลี่ยนได้และนำดอกไม้มาแทน ผู้ทำพิธีและสื่อสารติดต่อกับเทวดา เรียกว่า “คนต้น” เป็นผู้หญิงหรือผู้ชายมักจะสืบทอดตำแหน่งตามสายโลหิต ปัจจุบันประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ถูกลืมเลือน ไปด้วยกับความเจริญที่เข้ามาสมควรได้รับการฟื้นฟู ให้เหมาะสมต่อไปที่ตำบลแม่ลาด แทบไม่เหลือให้เห็นอีกเลย

คำสำคัญ : พิธีกรรมและความเชื่อ, ลาวครั่ง

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาด. (2558). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา ตำบลแม่ลาด อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาด.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-03-05

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1349&code_db=610004&code_type=03